

Будна Н.О., Гемзюк О.Р.,
Майхрук М.І., Тітченко О.М.

Я і Україна

Уроки природознавства

3 клас

ББК 74.262.0
Б90

Рецензенти:
кандидат педагогічних наук, доцент
З.М. Онишків
вчитель початкових класів вищої категорії,
старший вчитель
З.Л. Головко

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина даного видання не може бути використана чи відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

- Будна Н.О., Гемзюк О.Р., Майхрук М.І., Тітченко О.М.
Б90 Я і Україна. Уроки природознавства. З клас:
Навчальний посібник. — Тернопіль:
Навчальна книга — Богдан, 2004. — 112 с.
ISBN 966-692-234-7

У посібнику відповідно до нової програми Міністерства освіти і науки України подано методичні рекомендації проведення уроків природознавства у 3 класі. Представлені матеріали і розроблений зміст уроків допоможуть учителю творчо підготуватися до кожного заняття, зроблять їх цікавими і насиченими.

Для вчителів початкових класів, студентів педагогічних навчальних закладів.

ББК 74.262.0

© Будна Н.О., Гемзюк О.Р.,
Майхрук М.І., Тітченко О.М., 2003
© Навчальна книга — Богдан,
макет, художнє оформлення, 2004
ISBN 966-692-234-7

ОРІЄНТОВНИЙ КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема уроку	№ с.	Дата
1.	Що таке природа.	6	
2.	Зміни в навколошньому середовищі.	9	
3.	Тіла, речовини, молекули.	13	
4.	Сонячне світло і тепло.	15	
5.	Термометр.	17	
6.	Повітря. Властивості повітря.	20	
7.	Склад повітря (азот, кисень, вуглекислий газ та інші гази).	23	
8.	Вода.	26	
9.	Вода — розчинник.	29	
10.	Гірські породи. Тверді, рідкі й газоподібні гірські породи.	32	
11.	Корисні копалини.	35	
12.	Грунт.	38	
13.	Зелене диво Землі — рослини.	41	
14.	Будова рослин.	44	
15.	Дерева, кущі, трав'янисті рослини.	46	
16.	Якими бувають дерева, кущі, трав'янисті рослини.	48	
17.	Різноманітність рослин у природі (квіткові рослини, хвойні, папороті, хвоці, мохи, водорості).	51	

Урок 1. ЩО ТАКЕ ПРИРОДА

**НЕЖИВА І ЖИВА ПРИРОДА. ОЗНАКИ ЖИВИХ ОРГАНІЗМІВ:
ДИХАЮТЬ, ЖИВЛЯТЬСЯ, РОСТУТЬ, РОЗМНОЖУЮТЬСЯ,
ВМИРАЮТЬ. ЦІННІСТЬ ПРИРОДИ ДЛЯ ЛЮДЕЙ**

Мета. Формувати в учнів поняття “природа”, “нежива природа”, “жива природа”; вчити дітей розрізняти живу й неживу природу; ознайомити їх зі значенням природи для життя рослин, тварин і людей; виховувати любов до природи.

Обладнання. Таблиці, на яких зображені рослини, тварини, люди, предмети неживої природи та предмети, зроблені людьми.

Хід уроку

I. Хвилинка спостережень

- Яка зараз пора року?
- Який місяць?
- Що ви можете сказати про небо?
- Чи є надворі вітер?

II. Ознайомлення з підручником та умовними позначеннями.

III. Повідомлення теми і завдань уроку.

— Перший розділ, який ми будемо вивчати, називається “Природа і ми”. Сьогодні ви дізнаєтесь, що таке природа, якою вона буває, яке значення для людей має, які ознаки живих організмів.

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Читання вірша “Осіннє листя” Н. Забіли.

Настало осінь. Холодом
повіяло навкруг.
Все більш береться золотом
зелений ліс та луг.
Злітає листя зливою
і падає німе.
Вітрець пісні наспівує,
а сам все дужче дме.

- Про що говориться у вірші?
- 2. Бесіда про природу.
- Що таке природа?
- Чи все те, що оточує нас, належить до природи?
- Подивіться на будинки, споруди, дороги, на все те, що зроблене руками людини. Чи належить це до природи?
- Розрізняють природу живу і неживу. Що належить до неживої природи? Нежива природа — це Сонце, Місяць, зорі, Земля, повітря, вода, ґрунт.
- Що таке жива природа? Що до неї належить?

Жива природа — це все, що народжується, дихає, живиться, росте, розмножується, вмирає. Це рослини, тварини, гриби, бактерії, віруси, а також люди.

Усе живе дістаеть від неживої природи необхіднійому для життя тепло, світло, поживні речовини, воду, повітря.

Здійснимо уявну мандрівку парком. Подихаємо свіжим повітрям. До якої природи належить повітря?

Подивіться на сонечко. Воно пестить нас своїм теплом, ніжним промінням. До якої природи воно належить? Чому?

Вгорі по небу пливуть пухнасті білі хмаринки. Як ви думаете, до якої природи вони належать? Чому?

А чи належать до живої природи кущі? Чому?

Повертаймося назад до школи. Як ви гадаєте: школа, житловий будинок біля неї належать до природи? Або ж візьмемо машину, кран. Звичайно, вони не належать до природи, тому що зроблені руками людей.

Висновок. Отже, *природа* — це все, що тебе оточує, крім того, що зроблено людиною.

3. Розгляд ілюстрацій рослин, тварин, людей, предметів неживої природи та предметів, зроблених людьми.

4. Повідомлення учителя.

— Для того, щоб краще знати природу, ознаки живих організмів, їх значення для людини, ми будемо вивчати предмет “природознавство”.

Природознавство — це наука, яка вивчає природу.

V. Робота з підручником.

1. Читання статті “Що таке природа” (с. 74).

2. Відповіді на запитання після тексту.

3. Словникова робота.

Мікроскоп — оптичний прилад із системою збільшуючих стекол для розглядання предметів, невидимих неозброєним оком.

Бактерії — мікроскопічні одноклітинні організми.

4. Читання статті “Якою буває природа” (с. 75).

5. Відповіді на запитання.

6. Складання схеми “Значення природи”.

Фізкультхвилинка.

VI. Закрілення нового матеріалу.

1. Читання віршів.

Ворон шепче воронятку:

— Мій біленький.

Слон говорить слоненятку:

— Мій маленький.

Заєць каже зайченяті:

— Мій хвостатий.

Гуска ніжно гусеняті:

— Мій крилатий.

— Про кого говориться у вірші? До якої природи вони відносяться? Чому?

В небі, чистім і прозорім,

Сонце сяє.

Наче в морі, в жовтім житі

Хвиля грає.

— Про яку природу розповідається у цьому вірші?

2. Гра “Жива і нежива природа”

Учитель читає слова, а учні, якщо це назви предметів живої природи, плашуть у долоні, а якщо неживої — не плашуть.

Соняшник, сонце, ячмінь, білка, півень, повітря, капелюх, жовтень, сунція, кожушок, плугатар, автобус, береза, дощ, явище, син, земля, вода, небо, батько, онук, море, сад, кінь, віл, долина, соловей, буряк.

VII. Робота в зошиті (с. 13).

1. Продовж речення (завд. 1—4).
2. Запиши відповідь на запитання (завд. 5).
3. Підкресли (завд. 6).
4. Закресли зайвий предмет (завд. 7).
5. Творча робота (завд. 8).

VIII. Підсумок уроку.

Гра “Хто більше?” (групова робота).

I група називає предмети живої природи, II група — предмети неживої природи.

— За якими ознаками ви розрізняєте живу і неживу природу?

IX. Домашнє завдання.

Опрацювати статті з підручника. Дібрати по три загадки про предмети живої і неживої природи.

Урок 22. РІЗНОМАНІТНІСТЬ ТВАРИН У ПРИРОДІ

Мета. Формувати поняття “звірі”, “птахи”, “плазуни”, “земноводні”, “риби”, “комахи”, “черви”, “молюски”, “раки”, “павуки”; розвивати вміння порівнювати, спостерігати; виховувати любов до природи, бажання оберігати тварин.

Обладнання. Ілюстрації різних тварин.

Хід уроку

I. Хвилинка спостережень.

- Що можна сказати про погоду сьогодні?
- Який зараз місяць?
- Що вам відомо про назву місяця?
- Які зміни сталися в неживій природі?
- А в живій?

II. Перевірка домашнього завдання.

1. Фронтальне опитування.
2. Тестові завдання.

III. Актуалізація опорних знань учнів.

- Які групи тварин вам відомі?

IV. Повідомлення теми і завдань уроку.

V. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь учителя з елементами бесіди за планом (план на дошці).

План

1. Назва тварини.
2. Розмір тіла.
3. Частини тіла тварини (голова, тулуб, ноги, хвіст).
4. Чим вкрите тіло.
5. Особливості зовнішньої будови.
- Помандруємо у царство тварин.
- Розгляньте малюнки із зображенням лисиці та оленя.
- Розкажіть про цих тварин за планом.
- Що спільного між лисицею і оленем?
- Чим вони різняться?
- Отже, тварин, тіло яких вкрите шерстю, називають звірами. Вони вигодовують своїх малаят молоком. Вкрите шерстю тіло і вигодовування малаят молоком — це істотні ознаки звірів.
- Розгляньте сову і папагу.
- Розкажіть про них за планом.
- Чим вкрите їх тіло?
- Отже, тварин, тіло яких вкрите пір'ям, називають птахами.
- Яких птахів ви знаєте?

— А чи відомо вам, що найвищий птах в Україні — сірий журавель. Зріст його досягає 1 метра 20 см.

— А зараз розгляньте черепаху і ящірку.

— Чи бачили ви коли-небудь їх у природі?

— Хто вдома має черепаху?

— Як вона рухається: бігає чи повзає?

— Черепахи, ящірки, змії, крокодили — це плавуні. На суші вони плавують, тобто тягнуть своє тіло по землі. Тіло плавунів вкрите сухими лусочками. Цим вони відрізняються від звірів та інших тварин.

3. Продовження розповіді з елементами бесіди.

— Діти, погляньте на цю тварину. Це жаба озерна.

— Чим вкрите її тіло?

— Так, тіло жаб, тритонів вкрите м'якою, вологою шкірою. Якщо шкіра пересохне, то тварина загине. Тому ці тварини проводять деякий час у воді, а решту — на суші. Вчені їх об'єднали в одну групу і назвали земноводні.

— Поміркуйте, з яких двох слів складається ця назва.

— На території України живуть такі земноводні: ropesуха, жаба озерна, жаба трав'яна, жаба ставкова, тритон.

Прудка жаба може стribати до двох метрів у довжину і близько метра у висоту. А мешкає ця рекордсменка у листяних лісах Закарпаття.

— Як, на вашу думку, називають тварин, які живуть у воді, а тіло їх вкрите лускою?

— Так, це риби.

— Де живуть риби?

— Риби можуть жити як у солоній, так і у прісній воді.

— Яких риб ви знаєте?

— Чим дихають риби?

— Цікаво, що найбільшою рибою, яка живе у прісних водоймах України, вважається сом. У 2 роки сом досягає довжини 50-60 см, а у 25 років важить 110 кг і має довжину тіла понад 3 метри. У минулому виміту і висушену шкіру сома використовували замість скла, бо вона була прозорою і міцною.

— Розгляньте ці малюнки (*зображені бджола, муха, коник*).

— Як можна назвати одним словом цих тварин?

— Полічіть, скільки ніг має кожна комаха.

— Отже, комахи — це тварини, які мають 6 ніг (три пари).

— Окремими групами тварин є черви, молюски, раки, павуки.

— Всі тварини діляться на дві великі групи: дикі та свійські.

— Яких тварин називають дикими?

— Чи допомагають їм люди добувати їжу, влаштовувати житло?

— Назвіть диких тварин.

— Назвіть свійських тварин.

— Яку допомогу надає людина свійським тваринам?

VI. Робота з підручником (с. 133-138).

1. Читання статей.
2. Розгляд і аналіз ілюстрацій.
3. Відповіді на запитання.

Фізкультхвилинка.

Раз, два — всі пірнають.

Три, чотири — виринають.

П'ять, шість — на воді кріпнуть крильця молоді.

Сім, вісім — що є сили всі до берега поплили.

Дев'ять, десять — обтрусились і за парту опустились.

V. Закріплення вивченого.

1. Групова робота.

Завдання 1. Позмагайтесь, хто назве більше тварин кожної групи.

I група

звірі

II група

риби

III група

птахи.

Завдання 2. Доведіть, що тварини вашої групи — звірі, комахи чи риби.

I група.

Лось, кіт — це звірі, бо ...

II група

Сонечко, коник — це комахи, бо ...

III група

Щука, сом — це риби, бо ...

Завдання 3. Чи правильне твердження. Чому?

I група

Заєць — дика тварина. Тому, що ...

II група

Кит — риба.

III група

Миші — свійські тварини, бо водяться в житлових будинках.

VIII. Робота в зошиті (с. 31).

1. Розподіли тварин на групи (завд. 1).
2. Підпиши малюнки (завд. 2).
3. Запиши відповіді на питання (завд. 3, 5, 6, 7).
4. Творча робота (завд. 4, 8).

IX. Підсумок уроку.

- Яка група тварин вам найбільше сподобалась?
- Чи є у вас вдома тваринка?
- До якої групи вона належить?
- Чому ви так вирішили?

X. Домашнє завдання.

Опрацювати статті “Звірі”, “Птахи”, “Плазуни”, “Земноводні”, “Риби”, “Комахи”. Підготувати розповідь про улюблену тварину.

“КНИГА ПОШТОЮ” А/С 529

м. Тернопіль, 46008

т. (0352) 287489, 511141

(067) 3501870

mail@bohdan-books.com

Навчальне видання

Будна Наталія Олександровна
Гемзюк Ольга Романівна
Майхрук Михайло Іванович
Тітченко Ольга Михайлівна

Я і Україна

Уроки природознавства
3 клас

Головний редактор *Б.Є. Будний*

Редактор *Л.Ф. Левчук*

Художник *В.А. Басалига*

Технічний редактор *I.O. Козуб*

Комп’ютерна верстка *H.O. Ягній*

Підписано до друку 24.09.2003. Формат 60×84/16. Папір друкарський.

Гарнітура Таймс. Умовн. друк. арк. 6,5. Умовн. фарбо-відб. 6,5.

[Н-193],[Д-84]

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
ДК №370 від 21.03.2001 р.

46008, м. Тернопіль, вул. Танцорова, 14. А/с 529.

тел./факс (0352) 43-00-46; 25-18-09; 25-37-53

E-mail: publishing@budny.te.ua

www.bohdan-books.com